

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет**

Кафедра адміністративного права та судочинства

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та процесу»

на тему: «Загальні положення процедури розгляду справи про адміністративне
правопорушення»

Студентки групи ПРм-12

Свиш Анастасії Віталіївни

Керівник: к.ю.н., доц. Вербіцька М.В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії _____

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	
1.1. Поняття та особливості провадження у справах про адміністративне правопорушення.....	5
1.2. Суб'єкти провадження у справах про адміністративне правопорушення.....	8
1.3. Місце та строки розгляду справ про адміністративне правопорушення.....	15
РОЗДІЛ 2. СТАДІЇ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ	
2.1. Повідомлення та підготовка справи до розгляду.....	17
2.2. Порядок розгляду справ про адміністративне правопорушення, проблема повного фіксування судового процесу технічними засобами на данному етапі.....	20
2.3. Винесення постанови по справі про адміністративне правопорушення.....	24
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.....	28
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38

ВСТУП

Актуальність теми. Законодавче врегулювання адміністративних процедур має прямий вплив на права та свободи громадян, що вимагає постійного аналізу та оновлення в контексті динамічних змін у правовій системі України. Глибоке розуміння загальних положень допомагає правозастосовувачам коректно застосовувати норми права, забезпечуючи при цьому високий рівень правової захищеності для всіх учасників процесу. Особлива увага до процедурних аспектів розгляду адміністративних правопорушень дозволяє підвищити прозорість і об'єктивність судочинства, що в свою чергу сприяє підвищенню довіри населення до правоохоронних органів.

Актуальність дослідження цієї теми також підтримується постійними змінами в законодавчій базі, які вимагають адаптації і детального аналізу. Наприклад, внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, впровадження нових процедурних норм, а також практика застосування цих норм судами вимагають глибокого і систематичного вивчення. Дослідження загальних положень процедури розгляду справи про адміністративне правопорушення також критично необхідно для забезпечення відповідності міжнародним зобов'язанням України в рамках євроінтеграційних процесів.

Тією чи іншою мірою у свої працях такі провідні вчені України, як - В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, І.П. Голосніченко, О.В. Джафарова, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.Ю. Салманова, Ю.А. Тихомиров та інші висвітлювали питання, пов'язані з розглядом справ про адміністративні правопорушення, в тому числі в сфері безпеки дорожнього руху. Проте, незважаючи на досить широке та детальне висвітлення проблеми науковцями та практиками, окремі питання в даній сфері все ще потребують дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є здійснення загального аналізу процедури розгляду справ про адміністративні правопорушення для можливості подальшого розроблення дієвого механізму реалізації даного провадження на практиці.

Завданнями курсової роботи є:

- встановити поняття та особливості провадження у справах про адміністративне правопорушення;
- розглянути суб'єкти провадження у справах про адміністративне правопорушення;
- з'ясувати місце розгляду справ про адміністративне правопорушення а також строки;
- описати процес повідомлення та підготовки справи до розгляду;
- розкрити порядок розгляду справ про адміністративне правопорушення, дослідити питання фіксування судового засідання технічними засобами на даному етапі;
- проаналізувати процес винесення постанови по справі про адміністративне правопорушення.
- виявити особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що регулюють процедуру розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти загальних положень усіх етапів процедури розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Методи дослідження. Використання системно-структурного методу дало можливість дослідити теоретичні аспекти провадження у справах про адміністративні правопорушення. За допомогою методу системного аналізу проаналізовані стадії розгляду справ про адміністративне правопорушення та пропозиції щодо вдосконалення окремих положень. За допомогою догматичного методу виявлено особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Метод узагальнення допоміг сформулювати висновки та пропозиції на основі викладеного матеріалу.

Структура роботи. Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та списку використаних джерел (28 найменувань).

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1.1. Поняття та особливості провадження у справах про адміністративне правопорушення.

Кожне правопорушення, як реальне явище, вчинене визначеною особою в конкретному місці та в певний час, порушує існуючі правові норми та має чітко визначені ознаки.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення – це особливий вид процесуальної діяльності, врегульований нормами адміністративно-процесуального права, що здійснюється уповноваженими органами і спрямований на притягнення осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, до адміністративної відповідальності.

У статті 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення закріплене законодавче визначення поняття адміністративного правопорушення.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [9].

Аналізуючи дане формулювання визначення можна дійти висновку, що законодавець ототожнює поняття «правопорушення» та «проступок».

Порівняно з іншими адміністративними процедурами, це особливий різновид адміністративного процесу, який більш детально врегульований в українському законодавстві. Основні положення цих процедур зосереджені у розділах IV та V КУпАП. Однак, окрім цього нормативно-правового акта, провадження у справах про адміністративні проступки регулюються Митним кодексом України та іншими законами (як правило, підзаконними актами), які

регламентують питання покладення відповідальності на юридичних осіб. Вони характеризуються тим, що виникають у зв'язку із вчиненням правопорушення та необхідністю проведення адміністративного розслідування; здійснюються лише певним колом суб'єктів, серед яких особливе місце посідають адміністративні органи; певну особливість мають процесуальні акти цієї процедури; з усіх видів адміністративних проваджень воно найбільше схоже на юрисдикційні провадження в інших галузях права (зокрема, кримінальне судочинство) [28, с. 368].

Особливістю провадження у справі про адміністративні правопорушення є наявність правового конфлікту, унікальність якого пов'язана з публічним характером порушених адміністративно-правових відносин, за що в законодавстві передбачено застосування певних видів адміністративних стягнень. Цей вид провадження виділяється серед інших форм адміністративно-юрисдикційного провадження своїми конкретними цілями, завданнями та підставами виникнення. Основними завданнями цього провадження є оперативне виявлення фактів протиправної поведінки, збір доказів та притягнення винних до адміністративної відповідальності.

Також однією з ознак провадження у справах про адміністративні правопорушення є те, що воно виникає та здійснюється за ініціативою суб'єктів адміністративно - юрисдикційної діяльності (у тому числі судів (суддів), посадових осіб), наділених адміністративно - юрисдикційними повноваженнями у певній сфері.

Адміністративне провадження виникає на підставі факту вчинення правопорушення, що підпадає під дію законодавства про адміністративні правопорушення. Отже, ця форма судового процесу діє в рамках загальноприйнятих норм, порушення яких тягне за собою накладення штрафних санкцій, які є заходами адміністративної відповідальності.

Основне нормативне закріплення загальних положень провадження у справах про адміністративні правопорушення передбачене в нормах Кодексу України про адміністративні правопорушення, де його завданням відповідно до

статті 245 є «своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності» [10].

Провадження у справах про адміністративні правопорушення, як елемент системи адміністративно - правових відносин здійснюється на підставі низки принципів, від дотримання яких залежить ефективність реалізації функцій адміністративної відповідальності. Основними у справах про адміністративні правопорушення є загальні принципи, до яких можна віднести своєчасність розгляду справи, всебічність, повноту, об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, законність, забезпечення виконання винесеної постанови.

Попри наявність низки загальних принципів, провадження у справах про адміністративні правопорушення відбувається з урахуванням певних особливостей, що притаманні даному виду. До них можна віднести такі: принцип охорони інтересів держави і особи що вказує на демократизм адміністративного процесу; принцип сполучення диспозитивності й імперативності; принцип оперативності й економічності адміністративно - деліктного процесу; принцип державної мови; принцип відкритості розгляду адміністративної справи; принцип здійснення прокурорського нагляду за виконанням законів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення; принцип поєднання гласності та конфіденційності; принцип доказовості; безпосередності дослідження доказів [5, с. 209-210].

Загальний аналіз українського законодавства дозволяє виокремити два види провадження у справах про адміністративні правопорушення: звичайне та спрощене. Звичайна процедура здійснюється в більшості випадків і детально регламентована чинним законодавством України. Вона передбачає вчинення різних процесуальних дій щодо розгляду та вирішення адміністративних справ (застосування заходів примусу щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення; складання протоколу про адміністративне

правопорушення; попередня кваліфікація протиправного діяння; встановлення особи правопорушника і свідків правопорушення; виявлення, збір та оцінка доказів правопорушення; спрямування матеріалів справи до розгляду; розгляд справи й вирішення її по суті; виконання постанови у справі) [3, с. 227].

Спрощена процедура застосовується до невеликої кількості правопорушень, прямо передбачених статтею 258 КУпАП. Така процедура характеризується мінімальною кількістю процесуальних дій та їх оперативністю [1, с. 508]. Протокол про правопорушення не складається, а посадова особа, яка виявила правопорушення, виносить і виконує постанову про накладення стягнення (штраф або попередження) на місці вчинення правопорушення. Спрощена процедура не поширюється на провадження у справах про порушення митних правил.

Таким чином, провадження у справах про адміністративні правопорушення – це правова система, яка регулює процесуальні адміністративно-деліктні відносини і гарантує вирішення справ про адміністративні правопорушення та запобігання адміністративним правопорушенням. Процедура має такі особливості: виникає тільки у зв'язку зі вчиненням адміністративного проступку; може здійснюватися лише певним колом суб'єктів; йому притаманна індивідуальність процесуальних актів, які приймаються в ході провадження; за допомогою такого провадження реалізуються міри адміністративної відповідальності. Це процес, що включає низку взаємопов'язаних і взаємозалежних процесуальних дій, що здійснюються органами, наділеними спеціальними повноваженнями.

1.2. Суб'єкти провадження у справах про адміністративне правопорушення.

Тема адміністративно-процесуального статусу учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення залишається актуальною як для

розгляду науковцями, так і в правозастосовній діяльності органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

У контексті класифікації учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення варто звернути увагу на ознаки, що властиві для кожного учасника провадження враховуючи їх процесуальний статус. Доцільно охарактеризувати їх роль і місце в провадженні, наявність прав і обов'язків під час розгляду справи, прийняття рішення та під час його виконання. До визначальних ознак адміністративно-процесуального статусу учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення можна віднести:

1) соціальну сутність суб'єктів як сторін адміністративного провадження (умовно поділяються на фізичних осіб та органи (посадові особи), що уповноважені здійснювати провадження);

2) відношення суб'єктів до вчиненого адміністративного правопорушення (фізичні особи, як носії адміністративної відповідальності, та суб'єкти, що мають повноваження застосовувати притягнення до адміністративної відповідальності);

3) визначення ролі, призначення, змісту та обсягу повноважень, які належать учасникам адміністративного провадження (суб'єкти, які мають державно-владні повноваження, та суб'єкти, які не мають таких повноважень);

4) закріплення в адміністративно-правових нормах форм і методів участі органів (посадових осіб) при розгляді справ про адміністративні правопорушення;

5) поділ учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення на основних та факультативних (до основних належать посадові особи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, особи, які притягаються до адміністративної відповідальності, потерпілі від вчинених протиправних дій (бездіяльності). До факультативних учасників провадження належать законні представники, адвокати, прокурори, перекладачі, свідки, експерти, спеціалісти, поняті);

6) наявність функціональної адміністративно-юрисдикційної компетенції владних суб'єктів (суб'єкти адміністративної юрисдикції першої інстанції,

суб'єкти адміністративної юрисдикції другої інстанції, суб'єкти адміністративної юрисдикції як першої, так і другої інстанції);

7) поділ учасників адміністративного провадження за обсягом адміністративно-юрисдикційної компетенції (галузева, міжгалузева та спеціальна), реалізація якої може мати колегіальний та індивідуальний (одноособовий) зміст;

8) рівень зацікавленості у справі про адміністративне правопорушення учасників провадження: а) учасники, що мають особисту зацікавленість у вирішенні справи про адміністративне правопорушення; б) учасники, які не мають зацікавленості у результатах розгляду справи про адміністративне правопорушення;

9) наявність персональної відповідальності фізичної особи за вчинене адміністративне правопорушення із застосуванням до неї відповідного виду та розміру адміністративних стягнень [12].

О. А. Задихайло пропонує усіх суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення, з урахуванням їх процесуального статусу, класифікувати на наступні групи: 1) суб'єкти, що вирішують справу; 2) суб'єкти, відносно яких вирішується справа; 3) допоміжні учасники процесу [8].

В свою чергу представників групи суб'єктів, які вирішують справи, можна поділити на: суб'єктів, які здійснюють провадження та складають протокол та суб'єктів, що розглядають і приймають рішення в справі.

Законодавець у статті 213 КУпАП загально окреслює систему органів, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, а саме: справи про адміністративні правопорушення розглядаються: адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад; виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад; районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених КУпАП, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами та Верховним Судом

України; органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на це КУпАП [10].

У статті 255 КУпАП законодавець окреслив перелік осіб, які уповноважені складати протоколи про адміністративні проступки. Особливість її конструкції полягає в тому, що уповноважені особи не просто перелічуються, а «прив'язуються» до кожної окремої статті або частини статті Особливої частини КУпАП.

Органи (посадові особи) розглядають справи про адміністративні правопорушення в межах своєї компетенції. Встановлення підвідомчості - це розмежування компетенції між органами (посадовими особами). Кожен орган або посадова особа мають право розглядати і вирішувати тільки ті питання, які належать до їх відання. До компетенції входять також і повноваження [16].

Органи Національної поліції (ст. 222 КУпАП), маючи значну компетенцію у сфері провадження справ про адміністративні правопорушення, посідають чільне місце в системі суб'єктів конфліктних проваджень. Національна поліція уповноважена на розгляд таких справ про адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів.

Від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

Уповноваженими працівниками підрозділів Національної поліції штраф може стягуватися на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв [8].

Важливе місце серед органів адміністративної юрисдикції посідають адміністративні комісії, що утворюються районними державними адміністраціями, виконками міських, районних у містах, селищних і сільських рад у складі голови, заступника голови, відповідального секретаря та членів комісії.

Так, стаття 38 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до переліку повноважень місцевого самоврядування у сфері забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян відносить якраз розгляд справ про адміністративні правопорушення, та утворення адміністративних комісій а також спрямування їх діяльності [24].

Відповідно до статті 215 КУпАП адміністративні комісії утворюються відповідними органами місцевого самоврядування у складі голови, заступника голови, відповідального секретаря, а також членів комісії. Порядок діяльності адміністративних комісій встановлюється КУпАП та іншими законодавчими актами України.

Районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями) розглядаються справи про найбільш серйозні адміністративні проступки, за які передбачено найсуворіші адміністративні стягнення та стягнення, які застосовуються виключно у судовому порядку, - штраф у підвищеному розмірі, оплатне вилучення транспортних засобів, конфіскація, виправні роботи, громадські роботи та адміністративний арешт, а також справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років (ст. 221 КУпАП), і про правопорушення, пов'язані з корупцією.

До другої групи суб'єктів належать особи, які притягують до адміністративної відповідальності. Особистісні характеристики правопорушника включають вік, стать, посаду, соціальний статус, протиправну поведінку в минулому тощо, а також поведінку в трудовому колективі та побуті, ставлення до сім'ї, колег по роботі, навчання тощо. Все вищезазначене має бути

встановлено органом (посадовою особою), у провадженні якого знаходиться справа, щоб мати повне уявлення про правопорушника.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою захисника, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи; виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову у справі [9].

Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

На загальних підставах із громадянами України підлягають адміністративній відповідальності іноземці й особи без громадянства, які перебувають на території України. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, учинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішують дипломатичним шляхом [1, с. 512].

У статтях 269 - 274 КУпАП визначено вичерпний перелік процесуальних прав та обов'язків інших учасників провадження - потерпілого, законного представника особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, а також, захисника, свідка, експерта та перекладач.

Потерпілий, тобто особа, якій адміністративним правопорушенням завдано психічної, фізичної чи майнової шкоди, має право ознайомитися з матеріалами справи, подати скаргу, оскаржити рішення у справі. Він також може бути допитаний як свідок.

Законні представники (батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники) представляють інтереси особи, що притягається до адміністративної відповідальності, чи потерпілого, які є неповнолітніми чи потерпілих, які

внаслідок фізичних або психічних вад не можуть самостійно реалізувати свої права. Вони мають право знайомитися з матеріалами справи, подавати скарги від імені осіб, інтереси яких представляють, а також оскаржувати рішення у справі.

Адвокати або інші фахівці в галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи від імені юридичної особи, можуть ознайомлюватися з матеріалами справи, подавати запити від імені особи, подавати скарги на рішення у справі. Повноваження на представлення інтересів клієнта підтверджуються відповідними документами.

Як свідок у справі про адміністративне правопорушення може бути викликана будь-яка особа, якій відомі обставини, що встановлюються у справі. Свідки зобов'язані з'явитися до суду в установлений час за викликом органу чи посадової особи, яка розглядає справу, правдиво викласти обставини, розповісти все, що їм відомо у справі.

У разі наявності спеціальних знань, експерт призначається органом (посадовою особою), який розглядає справу. Він зобов'язаний з'явитися на виклик і дати об'єктивні висновки з поставлених перед ним питань. Експерт має право ознайомитися з матеріалами справи, які мають відношення до предмета розгляду, і з дозволу уповноваженого органу (посадової особи) витребувати додаткові матеріали, необхідні для надання висновку.

У разі необхідності залучення перекладача, визначеного органом (посадовою особою), який розглядає справу, він зобов'язаний з'явитися на виклик цього органу та надати повний і точний переклад.

1.3. Місце та строки розгляду справ про адміністративне правопорушення.

В Україні розгляд справ про адміністративні правопорушення відбувається за строго визначеними правилами, зокрема, стосовно місця та строків їхнього розгляду. За основу береться стаття 276 КУпАП, яка визначає, що справи зазвичай

розглядаються за місцем вчинення правопорушення. Таке правило спрощує процес доказування, дозволяє швидше збирати свідчення та інші докази.

Проте наступні частини цієї статті вказують на певні виключення з загального правила, закріплюючи альтернативні варіанти місця розгляду справи: в разі порушення окремих правил, норм та стандартів у сфері безпеки дорожнього руху (ст.ст.121-126, ч.1,2 ст.130, 132 КУпАП та ін.) справа може розглядатися також за місцем реєстрації транспортного засобу чи місця проживання порушника; у випадку вчинення проступків, передбачених ст.ст.177, 178 КУпАП, справа може слухатися також за місцем проживання порушника [9].

Також справи, пов'язані з порушеннями, зафіксованими за допомогою засобів фото - і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, розглядаються за місцем обробки даних про такі правопорушення.

Проте, у КУпАП не встановлено, кому фактично належить право обрання місця розгляду справ: органу, що здійснює адміністративне розслідування, особі, що вчинила правопорушення чи потерпілому, якщо такий є.

Миرونюк Р. вважає, що норма ч. 6 ст. 276 КУпАП буде відповідати забезпеченню гарантій прав особи, яка притягується до адміністративної відповідальності в такій редакції: «Орган (посадова особа), який склав протокол про адміністративне правопорушення на письмове клопотання особи, що вчинила правопорушення, направляє його з іншими матеріалами справи за підвідомчістю до місця розгляду, вказаному в клопотанні» [16, с. 162].

Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення також варіюються залежно від їх категорії. Загальний строк розгляду становить п'ятнадцять днів з дня отримання протоколу про правопорушення органом, уповноваженим на розгляд таких справ. Однак для деяких категорій правопорушень, таких як порушення правил дорожнього руху, строк може бути скорочений до одного дня. Інші категорії, такі як деякі порушення громадського порядку, розглядаються протягом трьох, п'яти або семи днів залежно від серйозності випадку. Важливим аспектом є те, що у разі порушень, пов'язаних з корупцією, строк розгляду може бути призупинений, якщо особа, щодо якої

складено протокол, умисно ухиляється від явки до суду. Це дає суду можливість забезпечити явку обвинуваченого та зібрати всі необхідні докази для об'єктивного розгляду справи.

Процедурне регулювання також має важливе значення для забезпечення прозорості та справедливості при вирішенні адміністративних справ. Розгляд справ про адміністративні правопорушення в Україні врегульовано з метою мінімізації можливості для зловживань та помилок, що важливо для підтримання довіри громадян до правоохоронних органів і системи правосуддя загалом. Кожен етап процедури, від визначення місця розгляду до дотримання встановлених строків, підлягає суворому контролю.

Впровадження технологій, як наприклад, автоматична фіксація порушень, суттєво вплинуло на процедурні аспекти розгляду адміністративних правопорушень. Це дозволяє з одного боку автоматизувати процес збору доказів, а з іншого - ставить питання про потребу адаптації законодавчих норм до нових реалій. Так, зміни в ст. 276 КУпАП, що дозволяють розглядати справи за місцем оброблення даних, відображають тенденції до цифровізації процедур та спрощення адміністративного процесу. З іншого боку, строге дотримання встановлених законом строків розгляду справ є ключовим для запобігання затягування процесів та забезпечення своєчасного правосуддя. Це особливо важливо в контексті громадського сприйняття правоохоронної системи, оскільки надмірне затягування може викликати підозри про несправедливість чи неефективність.

Отже, ретельне врегулювання місця і строків розгляду адміністративних справ в Україні є фундаментом для забезпечення ефективності, справедливості та доступності адміністративного правосуддя, а також для підтримки високого рівня довіри до правової системи в державі.

РОЗДІЛ 2

СТАДІЇ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ

2.1. Повідомлення та підготовка справи до розгляду.

Вагоме значення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення передбачається тим, що саме на цьому етапі приймається акт, у якому компетентний орган офіційно визнає громадянина виним або невинним, а також визначає міру його відповідальності. Відповідно, і всі фази цієї стадії набувають важливого юридичного значення й регламентовані статтями 278–286 КУпАП.

Вона включає такі етапи, як: підготовка справи до розгляду та слухання справи; аналіз зібраних матеріалів про обставини справи; прийняття постанови за суттю справи; доведення змісту цієї постанови до відома правопорушника [15].

Стаття 277-2 КУпАП встановлює важливі процедурні вимоги щодо повідомлення учасників справи про день та місце її розгляду. Дані положення забезпечують можливість всіх осіб, що причетні до адміністративного провадження на достатній час для підготовки та можливість бути присутніми на розгляді справи, що є ключовим аспектом забезпечення права на справедливий судовий розгляд. Згідно з цією статтею, повістка особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, повинна бути вручена не пізніше, ніж за три доби до дня розгляду справи в суді [9]. У повістці обов'язково зазначаються дата і місце розгляду справи. Це правило дозволяє забезпечити особі достатньо часу для ознайомлення з матеріалами справи, консультацій з адвокатом і підготовки своєї позиції.

Такий же термін вручення повісток діє і для інших учасників провадження, які мають право бути присутніми під час розгляду справи. Це можуть бути свідки,

експерти, представники інтересів інших осіб та будь-які інші учасники, чия присутність є важливою для адекватного і всебічного розгляду справи. Правило про трьохденне повідомлення спрямоване на забезпечення прозорості та відкритості судового розгляду, дотримання процедурних прав осіб, залучених до адміністративних проваджень, та сприяє ефективному вирішенню справ. Це також важливий аспект запобігання процесуальним порушенням, які можуть призвести до незаконного притягнення до відповідальності або невинуватених затримок у розгляді справ.

На сьогоднішній момент актуальним залишається з'ясування питання способу повідомлення особи про розгляд справи, адже в положеннях КУпАП не регламентовано види оповіщень про день, час та місце розгляду справи. Важливого значення це набуває під час розгляду певної категорії справ, коли присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою. Виходячи з практики відправлення правосуддя, розгляду справи іншими компетентними органами чи посадовими особами, та реалій сьогодення, таке повідомлення (виклик) може здійснюватися кількома способами: оформленням повістки про виклик для розгляду справи про адміністративне правопорушення; відібрання розписки в особі про її повідомлення; направлення електронного листа тощо [4, с. 160]. Напевно найбільш дієвим можна визначити надсилання повістки, оскільки в органу чи посадові особи будуть докази отримання такого повідомлення учасником справи.

Із метою правильного і своєчасного вирішення кожної справи відповідний орган, посадова особа зобов'язані ретельно підготуватися до її розгляду.

Орган (посадова особа) при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

- 1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи;
- 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду;

4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;

5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката [9].

Основна мета стадії підготовки - створити всі умови, необхідні для правильного розгляду і своєчасного вирішення основної справи про адміністративне правопорушення.

Правовою прогалиною на даному етапі є недостатнє регламентоване питання порядку розгляду справ про адміністративні правопорушення. Адміністративно-деліктний процес за своєю природою найбільш наближений до кримінального, в якому такий порядок нормативно детально закріплений. Натомість в КУпАП виділено лише одну статтю, яка регламентує порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення. Варто законодавцям приділити особливу увагу даному питанню, адже указане сприятиме дотриманню принципу правової визначеності.

Отже, ст. 277-2 КУпАП регулює процес повідомлення учасників справи про дату і місце її розгляду, забезпечуючи кожному право на підготовку та можливість взяти участь у процесі. Це зокрема стосується осіб, які притягаються до відповідальності, а також свідків, експертів та інших учасників провадження. Трьохденний термін повідомлення, встановлений статтею, сприяє дотриманню прав осіб на адекватне представлення їхніх інтересів у суді, що є фундаментальним принципом справедливого судочинства. Належне виконання цієї вимоги важливо не лише для індивідуальної справедливості, але й для підтримки довіри суспільства до правової системи. Також стадія підготовки до розгляду справи має вирішальне значення, оскільки на цьому етапі оцінюється компетентність органів, правильність складених протоколів та наявність всіх необхідних матеріалів.

2.2. Порядок розгляду справ про адміністративне правопорушення, проблема повного фіксування судового процесу технічними засобами на данному етапі.

Від якісного розгляду справи значною мірою залежить належне забезпечення механізму притягнення особи, що вчинила адміністративне правопорушення до відповідальності.

У положеннях КУпАП закріплено детальну процедуру розгляду справ. Відповідно до статті 279 цього Кодексу розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу. Головуючий на засіданні колегіального органу або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. У разі участі в розгляді справи прокурора заслуховується його висновок.

Стаття 280 КУпАП закріплює «обов'язок посадової особи при розгляді справи про адміністративне правопорушення з'ясувати чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи» [9].

Як і в будь-якому процесі перед винесенням рішення в справах про адміністративні правопорушення проводиться дослідження всіх зібраних доказів а також здійснюється їх оцінка. Для кожного окремо взятого доказу законодавець установлює певні критерії серед яких - належність, допустимість, достовірність.

Також доказів має бути достатньо, вони мають бути взаємопов'язані та не суперечити один одному.

Положення статті 250 КУпАП закріплює необов'язковість безпосередньої участі прокурора в судовому розгляді справ про адміністративні правопорушення, крім правопорушень, передбаченими главою 13-А КУпАП «Адміністративні правопорушення пов'язані з корупцією» [18, с. 9].

Проте відсутність прокурора при судовому розгляді справ про адміністративні правопорушення може становити певну проблему з точки справедливого рішення суду. У деяких справах відсутність прокурора може призвести до нерівності сторін, оскільки судя усвідомлено чи ні може брати на себе певні функції обвинувачення, таким чином наслідком стане прийняття неправомірного, несправедливого рішення адже він заздалегідь буде упередженим та необ'єктивним.

ЄСПЛ не дарма відносить кримінальні справи і справи про адміністративні правопорушення до однієї категорії – кримінального обвинувачення, адже ці справи мають єдину деліктну природу, яка хоч і містить істотні відмінності, проте водночас є схожою за суттю. Звуження обсягів наглядових повноважень прокурорів є наслідком адаптації українського законодавства до європейських стандартів задля забезпечення демократії та верховенства права, які начебто знаходяться під загрозою внаслідок значних повноважень органів прокуратури, проте варто зауважити, що ця тенденція знижує ефективність діяльності прокуратури та зумовлює негативний вплив на рівень додержання правопорядку в державі загалом і захищеність прав, свобод та інтересів громадян зокрема [7, с. 135].

В дослідженні питання розгляду справ про адміністративне правопорушення варто проаналізувати особливості правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису). Стаття 279-1 КУпАП зосереджує увагу на особливостях розгляду справ, пов'язаних з порушеннями у

сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які були зафіксовані в автоматичному режимі, а також порушеннях правил зупинки, стоянки та паркування транспортних засобів, зафіксованих за допомогою фото- та відеозйомки [9].

Ця стаття вводить автоматизовані системи контролю як ефективний інструмент для ідентифікації та притягнення до відповідальності порушників. Вона дозволяє уповноваженим посадовим особам Національної поліції або інспекторам з паркування використовувати дані з Єдиного державного реєстру транспортних засобів та, при необхідності, Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців для встановлення особи, відповідальної за вчинене правопорушення.

Підходи, зазначені в статті, забезпечують, що правопорушення можуть бути швидко та ефективно розглянуті без фізичної присутності порушника, що спрощує процес вирішення таких справ та сприяє швидкому і справедливому адміністративному рішення. Це особливо важливо для випадків, де можливості для оскарження і покладання відповідальності традиційними методами обмежені через анонімність порушення або відсутність безпосереднього контакту з порушником. Запити до різних баз даних здійснюються в письмовій або електронній формі, що забезпечує зв'язок між відомостями в базах даних і відповідними відомчими органами. Це також сприяє захисту персональних даних та забезпеченню їх конфіденційності відповідно до Закону України «Про захист персональних даних».

У процесі розгляду справ про адміністративні правопорушення, виконання колегіальними органами їхніх обов'язків супроводжується веденням протоколу. Цей документ фіксує основні аспекти засідання, такі як дата і місце проведення, склад органу, який здійснює розгляд, а також зміст справи. Протокол також включає відомості про явку сторін, їх пояснення, клопотання та результати їх розгляду. Важливою частиною протоколу є перелік документів та речових доказів, які були досліджені під час засідання, а також відомості про оголошення постанови і роз'яснення порядку та строків її оскарження.

Наразі в законодавстві залишається невирішеним питання фіксування судового засідання під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. Усі чинні процесуальні кодекси України містять положення, якими встановлюється використання технічних засобів під час повного фіксування судового процесу, в тому числі його результату – запису судового засідання, зробленого за допомогою технічного засобу. Винятком є існування радянського Кодексу України про адміністративні правопорушення 1984 р., де жодної статті не присвячено засадам судочинства у справах про адміністративні правопорушення, що регулюють питання повного фіксування судового процесу [13, с. 107].

Практика розгляду таких справ підтверджує, що в переважній більшості їх фіксація не здійснюється. Разом з тим, окремі справи за все ж таки можуть фіксуватися спеціальними технічними засобами та може бути складений протокол судового засідання, якщо така необхідність буде визначена судом.

Отже, правове регулювання фіксації судових засідань на етапі розгляду справ про адміністративні правопорушення має вирішальне значення для забезпечення прозорості, справедливості та ефективності судового процесу. Належне документування всіх процесуальних дій є ключовим для захисту прав учасників та надання їм можливості для оскарження та перегляду судових рішень. Це сприяє не тільки дотриманню законності в процесі розгляду справ, але й підвищує довіру громадськості до судової системи.

Фіксація судових засідань також важлива для ефективного вирішення справ, які були зафіксовані в автоматичному режимі, де точність та надійність документації мають особливе значення. Це дозволяє уникнути процесуальних помилок та забезпечити належне використання технічних доказів.

2.3. Винесення постанови по справі про адміністративне правопорушення.

Стадія винесення постанови по справі про адміністративне правопорушення є вирішальним етапом у процесі адміністративного судочинства, який забезпечує завершення розгляду справи та встановлення правових наслідків для особи, притягнутої до відповідальності. На цьому етапі суд або уповноважена посадова особа завершує аналіз зібраних доказів, свідчень, та інших матеріалів справи. Всі доводи сторін, клопотання, а також результати досліджень доказів повинні бути ретельно вивчені і враховані при прийнятті рішення. Стаття 283 КУпАП визначає структуру та зміст постанови, яка виноситься органом чи посадовою особою після розгляду справи про адміністративне правопорушення. Це регулювання є ключовим для забезпечення юридичної ясності та відповідності рішень вимогам законодавства, а також для інформування учасників процесу про результати розгляду їхніх справ.

Постанова в справі про адміністративне правопорушення повинна містити: найменування органу (посадової особи), що винесла постанову; дату розгляду справи, відомості про особу, щодо якої розглядається справа; викладення обставин, установлених під час розгляду справи; посилення на нормативний акт, що передбачає відповідальність за це адміністративне правопорушення; прийняте в справі рішення. Якщо під час вирішення питання про накладення стягнення водночас вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові в справі вказується розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування. Постанова в справі повинна містити вирішення питання про вилучені речі та документи, а також указівки про порядок і строк її оскарження [15, с. 215].

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сферах забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів, також повинна містити відомості про: дату, час і місце вчинення адміністративного правопорушення; транспортний засіб, який зафіксовано в

момент вчинення правопорушення (марка, модель, номерний знак); технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис (якщо такий запис здійснювався); розмір штрафу та порядок його сплати; правові наслідки невиконання адміністративного стягнення та порядок його оскарження; відривну квитанцію із зазначенням реквізитів та можливих способів оплати адміністративного стягнення у вигляді штрафу.

Постанова колегіального органу приймається простою більшістю голосів членів колегіального органу, присутніх на засіданні. Постанова в справі про адміністративне правопорушення підписується посадовою особою, що розглядала справу, а постанова колегіального органу – головуючим на засіданні й секретарем цього органу.

Відповідно до статті 284 КУпАП, у справі про адміністративне правопорушення орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про вжиття заходів впливу, передбачених у ст. 24-1 КУпАП;
- 3) про закриття справи [9].

Постанова виконавчого комітету селищної, сільської ради по справі про адміністративне правопорушення приймається у формі рішення. На заключному етапі стадії розгляду справи здійснюються такі дії: постанова (оголошується одразу після закінчення розгляду справи) доводиться до відома суб'єктів провадження, що мають особистий інтерес у справі, а також до відома осіб або організацій, яким вона адресована. Про прийняте рішення повідомляється адміністрації або громадській організації за місцем роботи, навчання або проживання особи, вносяться пропозиції щодо ліквідації причин та умов правопорушень. Копія постанови протягом трьох днів вручається або надсилається особі, у справі якої вона винесена. На прохання потерпілого йому теж має бути видана така копія [15, с. 215].

Постанова суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне корупційне правопорушення у триденний строк з дня набрання нею законної сили направляється відповідному органу державної влади, органу

місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, державному чи виборному органу, власнику юридичної особи або уповноваженому ним органу для вирішення питання про притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, усунення її згідно із законодавством від виконання функцій держави, якщо інше не передбачено законом, а також усунення причин та умов, що сприяли вчиненню цього правопорушення.

Постанова суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене ч. 7 ст. 184 КУпАП - умисне порушення встановленого законом обмеження щодо строку перебування дитини за межами України у разі самостійного вирішення питання про тимчасовий виїзд дитини за межі України тим із батьків, з яким рішенням суду визначено або висновком органу опіки та піклування підтверджено місце проживання цієї дитини, в одинденний строк з дня набрання нею законної сили направляється органам прикордонної служби для застосування до особи, стосовно якої винесено постанову, тимчасового обмеження права на виїзд за межі України з дитиною.

Варто зазначити, що КУпАП не визначає, коли постанова набирає законної сили. У положенні лише згадується, коли постанова буде опублікована, зазначаючи, що вона буде опублікована негайно після закриття справи. Копія постанови має бути вручена або надіслана особі, щодо якої її винесено, протягом трьох днів. Копія рішення вручається під розписку а у разі надсилання копії постанови в матеріалах справи робиться відповідна відмітка. У частинах 7, 8 та 10 статті 285 КУпАП вживається термін «набрання законної сили» [16, с. 144]. Тому, бажано було б доповнити КУпАП статтею, яка б визначала момент набрання постановою законної сили, зокрема після закінчення строку оскарження.

Варто зазначити, що однією з ключових стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення є стадія оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення. Оскарження є важливою гарантією захисту прав, свобод та інтересів осіб, які притягаються до адміністративної

відповідальності, і тих, кому заподіяно шкоду, та формою перевірки законності й обґрунтованості рішень і виправлення помилок і недоліків у роботі адміністративних компетентних органів, у тому числі судів.

Слід зазначити, що стадія оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення є необов'язковою. Кодекс надає право оскаржити постанову по справі про адміністративне правопорушення особі, щодо якої її винесено, потерпілому та у випадках, передбачених законом, прокурору. Рішення апеляційного суду, прийняті за результатами апеляційного розгляду, є остаточними і оскарженню не підлягають.

Отже, стаття 283 КУпАП детально окреслює необхідні елементи постанови, забезпечуючи юридичну чіткість та допомагаючи учасникам процесу зрозуміти висновки та рішення, прийняті по їхніх справах. Порядок винесення постанов та їх подальше оскарження, як визначено в КУпАП, забезпечує не тільки прозорість судових рішень, але й гарантує захист конституційних прав громадян. Особливо важливим є правильне інформування про можливості та строки оскарження, яке допомагає забезпечити право на справедливий судовий розгляд.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

За своєю природою адміністративне провадження у справах про порушення правил дорожнього руху є сукупністю певних дій і рішень, які вчиняються або приймаються органами влади або ж посадовими особами, що, наділені певними повноваженнями, необхідними для вирішення індивідуалізованих і конкретизованих адміністративних спорів щодо недотримання обов'язків і вимог, регламентованих правилами дорожнього руху, особою, яка бере безпосередню участь у процесі руху на дорозі, що може бути кваліфіковано як адміністративний проступок.

Справи про адміністративні проступки на автомобільному транспорті можна виділити в самостійне провадження. Його сутністю виступає комплекс пов'язаних між собою процесуальних дій уповноважених компетентних органів чи їх посадових осіб щодо повного, всебічного, об'єктивного та своєчасного з'ясування обставин справи, а також їх вирішення згідно чинних нормативних приписів [6].

24 вересня 2008 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», яким змінено чинний КУпАП шляхом його доповнення положенням такого змісту: «До адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху у разі їх фіксації працюючими в автоматичному режимі спеціальними технічними засобами, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобами фото- і кінозйомки, відеозапису, притягаються власники (співвласники) транспортних засобів. За наявності обставин, які свідчать про вчинення порушення іншою особою, власник (співвласник) транспортного засобу може

протягом десяти днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу повідомити про відповідні обставини орган (посадову особу), що виніс постанову про накладення адміністративного стягнення» [19].

Таким чином, основним нововведенням вказаних змін було те, що у випадку фіксації факту вчинення адміністративного правопорушення за допомогою використання спеціальних технічних засобів, працюючих в автоматичному режимі, притягненню до адміністративної відповідальності підлягають не особи, які вчинили вказане правопорушення, а власники транспортних засобів.

У площині розглянутого питання також слід звернути увагу на те, що змін зазнала і сама процедура притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення вказаних правопорушень. Так, ст. 258 КУпАП було доповнено частиною 6, яка передбачала: «У разі виявлення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, протокол про адміністративне правопорушення не складається, а постанова у справі про адміністративне правопорушення виноситься без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності» [19].

Загалом ці нововведення створили низку нових та інноваційних законодавчих особливостей у розгляді цієї категорії справ, однією з головних з яких є спрощення процедури розгляду. Однак запропоновані механізми притягнення власників транспортних засобів до адміністративної відповідальності зазнали значної критики з боку науковців. Правозастосовна практика національних судів також підтверджує, що запропонований спосіб притягнення до відповідальності є спірним. Більшість постанов про накладення адміністративних стягнень були скасовані судами.

Судді також вважають незаконним застосування положень статті 258 КУпАП про необов'язковість складання протоколів про адміністративні

правопорушення до правопорушень, виявлених та зафіксованих пристроєм «Вігіла». У такому разі прийняття постанови по справі про адміністративне правопорушення без складання відповідного протоколу порушуватиме права осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, передбачені статтею 268 КУпАП, а саме право знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти відводи, знайомитися з матеріалами справи, при розгляді справи особисто чи за дорученням юридичної особи бути ознайомленим з матеріалами справи, користуватися правовою допомогою адвоката або іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги, з порушенням [17].

Це пов'язано з тим, що такі процедури порушують та обмежують багато прав і свобод, гарантованих чинним законодавством України. У цьому контексті варто також зазначити, що практика Європейського суду з прав людини звертає особливу увагу на необхідність дотримання стандарту «поза розумним сумнівом» при доведенні вини особи. Зокрема, у рішенні ЄСПЛ у справі «Коробов проти України» зроблено висновок, що таке доведення впливає із співіснування достатньо переконливих, чітких і послідовних висновків або аналогічних неспростовних презумпцій факту [27].

Той факт, що законні обмеження прав і свобод осіб є неприпустимими, було підтверджено і рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина А. Багінського щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 КУпАП. В обґрунтування свого рішення Суд звернув увагу, зокрема, на те, що стаття, яка розглядається на предмет конституційності, передбачає конкретний спосіб притягнення власника (співвласника) транспортного засобу до адміністративної відповідальності, але не містить прямого визначення складу правопорушення, а тому не може бути самостійною підставою для такої відповідальності [26].

Положення ст. 14-1 КУпАП можуть застосовуватися лише у системному зв'язку з низкою інших статей, передбачених особливою частиною КУпАП, диспозиції яких безальтернативно визначають суб'єктів відповідальності за

вчинення правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема, водія транспортного засобу. Якщо у статтях особливої частини КУпАП, що визначають склади адміністративних правопорушень, не зазначено, що суб'єктом цих правопорушень є власник (співвласник) транспортного засобу, то ці суб'єкти можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності лише за наявності в їхніх діях складу конкретного адміністративного правопорушення, в іншому випадку у цій сфері виникає правова невизначеність при визначенні суб'єктів, які підлягають відповідальності [26]. У зв'язку з цим ці положення були визнані неконституційними та такими, що порушують принцип верховенства права.

Водночас, незважаючи на вищезазначені рішення, 14 липня 2015 року законодавець доповнив КУпАП статтею 14-2, остання редакція якої встановлює, що адміністративна відповідальність за порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) несе відповідальна особа (фізична особа або представник юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб), якщо транспортний засіб не зареєстрований у Національному реєстрі єдиного державного реєстру транспортних засобів.

Якщо транспортний засіб зареєстрований за межами території України і не підлягає державній реєстрації в Україні відповідно до закону, особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, за порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) тягнуть за собою адміністративну відповідальність [21].

Цілком погоджуючись із метою відновлення автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху, автори цієї статті мають сумніви щодо юридичної обґрунтованості процедури притягнення власників транспортних засобів до адміністративної відповідальності у запропонований спосіб. Так,

відповідно до оновленої редакції ч. 5 ст. 279-1 КУпАП, постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), може бути винесена без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності [25].

Крім того, Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, за результатами автоматичної фіксації подій з ознаками адміністративних правопорушень, отриманими в електронному вигляді з системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, уповноважений працівник поліції може оформити інформаційний файл та його метадані, також привертає увагу те, що в ньому передбачається, що розгляд справ про адміністративні правопорушення здійснюється шляхом обробки метаданих [22].

Уповноважений працівник поліції встановлює керівника фізичної або юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, або особу, яка виконує обов'язки керівника такої юридичної особи, належного користувача транспортного засобу або особу, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України. У разі опрацювання уповноваженою поліцейською особою матеріалів автоматичної фіксації та встановлення факту вчинення адміністративного правопорушення, віднесеного до компетенції Національної поліції, уповноважена поліцейська особа вносить адміністративну постанову, сформовану системою в автоматичному режимі, без складення протоколу про адміністративне правопорушення.

Відповідно до законодавчих положень, відповідальна особа або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, звільняється від відповідальності за адміністративне правопорушення, якщо протягом 20 календарних днів з дня вчинення відповідного правопорушення або з дня набрання законної сили адміністративною постановою: 1) особа надала

документ, який підтверджує, що до моменту вчинення правопорушення транспортний засіб вибув з її володіння внаслідок протиправних дій інших осіб, або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать їй транспортному засобу; 2) особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, особисто звернулася до органу (посадової особи), уповноваженого розглядати справу про адміністративне правопорушення, із заявою про визнання факту вчинення адміністративного правопорушення. Якщо заява відповідає встановленим вимогам і заявник підтверджує сплату штрафу, визначеного за даним адміністративним правопорушенням, компетентний поліцейський використовує систему внесення змін до протоколу про адміністративне правопорушення для визначення особи, яка фактично керувала транспортним засобом у момент вчинення правопорушення, як суб'єкта правопорушення [9].

З наведеного вище видно, що чинне законодавство передбачає спрощену процедуру, за якою адміністративне стягнення накладається на власника транспортного засобу, а не на особу, яка вчинила правопорушення, без необхідності складання протоколу про адміністративне правопорушення. Лише після винесення постанови по справі про адміністративне правопорушення в результаті проведення певних передбачених законом заходів, постанова по справі про адміністративне правопорушення може бути змінена. Це означає, що спочатку до адміністративної відповідальності може бути притягнута особа, яка, можливо, не вчиняла адміністративного правопорушення, і лише потім, за певних умов, вона може бути звільнена від адміністративної відповідальності.

Також варто зауважити, що Положенням, яке регулює порядок притягнення особи до адміністративної відповідальності у випадках, коли правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху зафіксовано в автоматичному режимі, передбачено, що в таких випадках протокол про адміністративне правопорушення не складається, а постанова по справі виноситься без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Однак це положення порушує принцип правової визначеності, оскільки суперечить вимозі

враховувати характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини та обставини, що пом'якшують і обтяжують його відповідальність. Зрештою, це призводить до невиконання вимоги своєчасного, всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин кожної справи.

На підтвердження, як приклад, слід розглянути зміст постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» [25], яка звертає увагу на неприпустимість спрощеного підходу до судового розгляду справ про адміністративні правопорушення на транспорті та ігнорування прав осіб, яких притягають до відповідальності, потерпілих, їх законних представників і захисників та необхідності з'ясування всі обставини справи.

Таким чином, правові норми щодо порядку розгляду справ про адміністративні правопорушення на транспорті, зафіксовані в автоматичному режимі, характеризуються неузгодженістю, правовою невизначеністю та плутаниною, що, в свою чергу, звужує зміст та обсяг конституційних прав і свобод особи та негативно впливає на їх дотримання. Зокрема, порушується принцип індивідуалізації покарання, не дотримуються такі норми, як своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи та публічний розгляд справи. Винесення автоматично зафіксованих постанов у справах про адміністративні правопорушення на автомобільному транспорті без участі осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, обмежує безумовне право таких осіб на правову допомогу.

Тому ця тема потребує подальшого комплексного наукового дослідження з метою вироблення пропозицій щодо вирішення зазначених вище суперечностей шляхом удосконалення законодавства у цій сфері суспільних відносин.

ВИСНОВКИ

Таким чином, провадження у справах про адміністративні правопорушення слід розуміти як окремий самостійний вид адміністративно-юрисдикційних проваджень, врегульований системою адміністративно-процесуальних норм, що становить собою складне системне явище, комплекс пов'язаних і взаємообумовлених процесуально-правових процедур, спрямованих на всебічний, повний, об'єктивний розгляд адміністративної справи по суті, винесення рішення або постанови та їх виконання щодо захисту загальних прав і свобод, визначених суспільством та закріплених у нормах права, на яке спрямоване протиправне діяння.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення має широке коло суб'єктів, яким гарантовано відповідні права і свободи. Суб'єкти, які вирішують справу, та суб'єкти, відносно яких справа вирішується, є основними учасниками, в той час як допоміжні учасники сприяють процесу. Такий поділ є фундаментальним для забезпечення чіткості, прозорості і справедливості у вирішенні адміністративних правопорушень. Детальна регламентація відносин між суб'єктами юрисдикції та учасниками зазначеного провадження є гарантією об'єктивного вирішення правових спорів, які виникають, у точній відповідності до законодавства.

У підсумку варто визнати, що стадії провадження становлять цілісний механізм, який забезпечує підтримання законності та правопорядку в державі. Кожна зі стадій має власну мету, завдання й етапи. Водночас кожна окремо взята процесуальна дія на будь-якому етапі провадження у справі про адміністративне правопорушення спрямована на забезпечення встановлення об'єктивної істини у справі та винесення законного й обґрунтованого рішення. Однак існує нагальна необхідність врегулювання на законодавчому рівні розглянутих проблем.

Місце розгляду справ, яке зазвичай є місцем вчинення правопорушення, має практичне значення для збору свідчень та інших доказів. Це сприяє оперативності та зручності процесу, а в деяких випадках, як у справах, пов'язаних з порушеннями правил дорожнього руху, розгляд може бути

здійснений також за місцем реєстрації транспортного засобу чи проживання порушника. Така гнучкість сприяє адаптації процесу до специфічних обставин справи.

Строки розгляду справ різняться залежно від категорії правопорушень, від одного дня до п'ятнадцяти днів. Ці строки забезпечують швидке та ефективне вирішення справ, що мінімізує затягування процесів та підвищує довіру до правосуддя. Особливо важливим є дотримання цих строків у справах, де присутні корупційні аспекти, і де може бути призупинено строк розгляду, щоб забезпечити явку обвинуваченого.

Порядок винесення постанов та їх подальше оскарження, як визначено в КУпАП, забезпечує не тільки прозорість судових рішень, але й гарантує захист конституційних прав громадян. Особливо важливим є правильне інформування про можливості та строки оскарження, яке допомагає забезпечити право на справедливий судовий розгляд. Пропоновані зміни до КУпАП, спрямовані на уточнення моменту набрання постановою законної сили та удосконалення процесу їх оскарження, підкреслюють необхідність адаптації законодавства до потреб сучасної правової системи. Такі зміни сприятимуть більшій юридичній визначеності та ефективності адміністративного судочинства, зміцнюючи захист прав та інтересів громадян.

Правові норми щодо порядку розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, характеризуються неузгодженістю, правовою невизначеністю та плутаниною, що, в свою чергу, звужує зміст та обсяг конституційних прав і свобод особи та негативно впливає на їх дотримання. Зокрема, порушується принцип індивідуалізації покарання, не дотримуються такі норми, як своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи та публічний розгляд справи. Винесення автоматично зафіксованих постанов у справах про адміністративні правопорушення на автомобільному транспорті без участі осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, обмежує право таких осіб на правову допомогу.

Особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки на дорогах, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, потребують подальшого ретельного наукового дослідження з метою вироблення положень, що б вирішили дані суперечності шляхом удосконалення законодавства у цій сфері суспільних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
2. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. [Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.]; [Вид. 2-е, доп.] Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
3. Битяк О. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі: окремі питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №12. С. 226–230.
4. Ватаманюк Р.В. Порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення. *Науковий юридичний журнал «Правові новели»*. Випуск №17. 2022. С. 160-164. URL: http://www.legalnovels.in.ua/journal/17_2022/17_2022.pdf#page=160 (дата звернення 25.04.2024).
5. Голяченко І.П. Загальна характеристика принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ. СЕРІЯ: ПРАВО | SCIENTIFIC NOTES. SERIES: LAW*. Випуск 12. 2022. С. 206-211. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/143/128> (дата звернення 27.04.2024).
6. Григорчак Ю.П. Провадження у справі про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. *Правова позиція, № 1 (38)*. 2023. С. 184-189. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/1/36.pdf> (дата звернення 02.05.2024).
7. Драч Д. Л. Прокурорський нагляд: український та європейський досвід. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 132–136.
8. Задихайло О.А. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посібник. Вид. 3-тє, допов. Харків: Право, 2019. 314 с.

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10>

10. Консолідація правової системи, як шлях до зміцнення державотворення: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції. К.: ДУІТ, 2022 С. 204-208.

11. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4495-17>

12. Остапенко О.І., Баїк О.І. Про деякі питання класифікації учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Випуск №6. 2023. С. 487-490.

13. Остафійчук Л.А. Повне фіксування судового процесу технічними засобами: нормативно-правове регулювання, зміст та функції. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, № 4. 2021. С. 104-113. URL: http://apnl.dnu.in.ua/4_2021/20.pdf (дата звернення 27.04.2024)

14. Павловська Н.В. Особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення (делікти). *НАУКОВІ ЗАПИСКИ. СЕРІЯ: ПРАВО| SCIENTIFIC NOTES. SERIES: LAW*. Випуск 12. 2022. С. 206-211. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/120/104> (дата звернення 29.04.2024)

15. Пайда Ю.Ю. Деякі аспекти правового регулювання провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 1, 2020. С. 209-220. URL: <http://nvppp.in.ua/vip/2020/1/39.pdf> (дата звернення 30.04.2024)

16. Панасюк О. Деякі питання щодо розгляду справи про адміністративне правопорушення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. С. 142-146. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/25.pdf> (дата звернення 30.04.2024)

17. Постанова Святошинського районного суду м. Києва від 21 квітня 2010 року в справі № 2а-44/2010 за позовом Громадянина А до відділу державної

автомобільної інспекції Дарницького району в м. Києві про скасування постанови. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення 3.05.2024).

18. Проблеми захисту прав та свобод людини і громадянина : матеріали IX Всеукраїнської наук.-практ. конф. молодих учених і студентів (м. Чернігів, 18 травня 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 180 с.

19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Закон України від 24 вересня 2008 року № 586-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/586-17>

20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Закон України від 14 липня 2015 року № 596-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/596-19>

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху: Закон України від 16 лютого 2021 року № 1231-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1231-20>

22. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 р. № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

23. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>

24. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

25. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму

Верховного Суду України від 23.12.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#Text>.

26. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) у справі № 1-34/2010 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-10#Text> (дата звернення: 02.05.2024).

27. Справа «Коробов проти України» (Заява № 39598/03 від 21.07.2011). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_790#Text (дата звернення: 03.05.2024).

28. Шаповал Т.Б. Поняття, види та принципи провадження у справах про адміністративне правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. №8. 2022. С. 368-370.